

# **INTEREŠU PĀRSTĀVĪBAS PROCESS**

SKAIDROJUMI  
UN KOMENTĀRI

**Sanitas Osipovas un Jāņa Plepa  
zinātniskā redakcijā**



**TIESU NAMU AĢENTŪRA**

**2024**

UDK 342 (08)  
In720

**INTEREŠU PĀRSTĀVĪBAS PROCESS. Skaidrojumi un komentāri**  
Autoru kolektīvs Sanitas Osipovas un Jāņa Plepa zinātniskā redakcijā  
Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 447 lpp.

Zinātniskie redaktori:

Dr. iur. Sanita Osipova, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes profesore  
Dr. iur. Jānis Pleps, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docents,  
LZA korespondētājloceklis

Juridiskā redaktore LL.M., Dr. iur. cand. Viktorija Soņeca

- |                                |  |
|--------------------------------|--|
| © Agris Ratniks, 2024          | © Laima Letiņa, 2024   |
| © Andrejs Judins, 2024         | © Olafs Grigus, 2024   |
| © Andrejs Stupins, 2024        | © Ronalds Vītols, 2024                                       |
| © Artūrs Caics, 2024           | © Tomass Hodosevičs, 2024                                    |
| © Elīna Sviridova, 2024        | © Trīne Žagare, 2024   |
| © Ginta Krūkle, 2024           | © Valts Kalniņš, 2024  |
| © Inese Lībiņa-Egnere, 2024    | © Veronika Krūmiņa, 2024                                     |
| © Inese Tauriņa, 2024          | © Viktorija Soņeca, 2024                                     |
| © Inga Jēkabsons, 2024         | © Vladlens Kovaļevs, 2024                                    |
| © Irēna Liepiņa, 2024          | © Marina Selunska, mākslinieciskais<br>noformējums, 2024     |
| © Jānis Lielpēteris, 2024      | © Tiesu namu aģentūra, makets un<br>literārā redakcija, 2024 |
| © Jurijs Georgs Rusakovs, 2024 |  |
| © Kate Berlaua, 2024           |  |

Darbs ir autortiesību objekts un aizsargāts ar Autortiesību likumu.  
Autora tiesību pārkāpšana, jo īpaši darba pavairošana, tulkošana, izplatīšana u. tml. bez  
autora piekrišanas, ir krimināli sodāma rīcība.

Izdevējs: Tiesu namu aģentūra  
Baldones iela 1 B, Rīga, LV-1007  
*magramatas.tna.lv; facebook.com/TNAgramatas*

Tirzētājs: SIA "Jelgavas tipogrāfija"  
ISBN 978-9934-621-13-0

## **Autori**

**Agris Ratniks**, Bac. iur., Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes maģistra studiju programmas "Tiesību zinātne" students (*19. nodaļa*)

**Andrejs Judins**, Dr. iur., Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs (*17. nodaļa*)

**Andrejs Stupins**, Mg. iur., Satversmes tiesas priekšsēdētāja padomnieks, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes doktorants, kora "Kamēr..." direktors (*11. nodaļa*)

**Artūrs Caics**, Dr. iur., zvērinātu advokātu birojā FORT praktizējošs zvērināts advokāts (*9. un 10. nodaļa*)

**Elīna Sviridova**, Mg. iur., digitālā juridiskā satura autore, NVO sektora aktīviste (*14. nodaļa*)

**Ginta Krūkle**, Dr. iur., Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Tiesību teorijas un vēstures zinātņu katedras lektore (*1. nodaļa*)

**Inese Lībiņa-Egnere**, Dr. iur., Latvijas Republikas tieslietu ministre, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docente (*6. nodaļa*)

**Inese Tauriņa**, Mg. scc., Mg. MA., "Sabiedrības par atklātību – Delna" direktore (*13. nodaļa*)

**Inga Jēkabsons**, PhD., Rīgas Juridiskās augstskolas bakalaura programmu direktore un pētniece (*14. nodaļa*)

**Irēna Liepiņa**, Dr. iur., Latvijas Sakaru darbinieku ardbiedrības PRO prezidente, Vidzemes Augstskolas docente (*18. nodaļa*)

**Jānis Lielpēteris**, Mg. iur., Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras valdes loceklis, Politikas direktors (*3. nodaļa*)

**Jurijs Georgs Rusakovs**, Bac. iur., Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes maģistrantūras programmas students, ZAB COBALT SIA jurista palīgs, biedrības ELSA Latvia prezidents (*19. nodaļa*)

**Kate Berlaua**, Mg. iur., zvērināta advokāta palīdzē Sorainen ZAB SIA (*7. nodaļa*)

**Laima Letiņa**, Finanšu nozares asociācijas padomniece, sertificēta naudas atmazgāšanas novēršanas un starptautisko sankciju eksperte, Rīgas apkaimes biedrības "Brasa" valdes locekle (8. nodaļa)

**Olafs Grīgus**, Mg. sc. pol., "Sabiedrības par atklātību – Delna" pētnieks (13. nodaļa)

**Ronalds Vītols**, Mg. iur., KPMG Law ZAB SIA vecākais jurists (16. nodaļa)

**Tomass Hodosevičs**, Bac. iur., Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes maģistra studiju programmas "Tiesību zinātne" students (19. nodaļa)

**Trīne Žagare**, Bac. hist., biedrības "Sabiedrība par atklātību – Delna" pētniece un projektu vadītāja (13. nodaļa)

**Valts Kalniņš**, Dr. sc. pol., Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes docents, Sabiedriskās politikas centra PROVIDUS asociētais pētnieks (2. un 4. nodaļa)

**Veronika Krūmiņa**, Senāta Administratīvo lietu departamenta senatore (12. nodaļa)

**Viktorija Soņeca**, LL.M., Dr. iur. cand., Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta padomniece (15. nodaļa)

**Vadlens Kovaļevs**, VA Government Rud Pedersen Group vadošais partneris (5. nodaļa)

# Saturs

Ievadvārdi grāmatai .....	15
Pateicības vārdi .....	20
Izmantotie saīsinājumi.....	21

## 1. nodaļa

### Interesešu pārstāvības jēdziens un ar to

saistītie termini .....	23
I. Interesešu pārstāvības jēdziens un terminoloģija .....	23
II. Interesešu pārstāvības pazīmes.....	25
1. Privātpersona .....	25
2. Publiskās varas pārstāvis .....	27
3. Publisks lēmums.....	28
3.1. Mērķis – publiska lēmuma ietekmēšana .....	28
3.2. Publiska lēmuma izpratne interesešu pārstāvības kontekstā .....	30
3.3. Publiska lēmuma ietekmēšanas veidi.....	31
III. Izņēmuma gadījumi .....	31
1. Politisko partiju pārstāvju saziņa.....	33
2. Procesuālā saziņa un strīdu izšķiršana.....	33
3. Publiskā komunikācija .....	35
4. Pulcēšanās brīvība un petīcijas.....	35
5. Citi izņēmumi un robežgadījumi .....	36
IV. Nošķiršana .....	38
V. Terminoloģija un saistītie jēdzieni.....	41
VI. Kopsavilkums .....	43

## 2. nodaļa

### Interesešu pārstāvības ģenēze un būtība .....

44	
I. Ievads.....	44
II. Interesešu pārstāvības izcelsme un vēsturiskie priekšnosacījumi.....	44
III. Modernās prakses aizsākumi .....	48

IV.	Vēsturiskās atšķirības Amerikā un Eiropā .....	50
V.	Interesu pārstāvības stāvoklis mūsdienās un pamattiesības .....	53
VI.	Atšķirības valstu izpratnē par interešu pārstāvību.....	56
VII.	Kopsavilkums .....	61

### **3. nodaļa**

#### **Interesu pārstāvība un politikas plānošanas process .....**

I.	Ievads .....	62
II.	Politikas plānošanas procesa regulējums Latvijā .....	64
III.	Politikas plānošanas procesā iesaistītās puses un interešu pārstāvju loma tajā .....	71
IV.	Interesu pārstāvības tiesiskā regulējuma nozīme politikas plānošanas procesā.....	74
V.	Kopsavilkums .....	78

### **4. nodaļa**

#### **Interesu pārstāvība kā atbalsts un izaicinājums politiskajam procesam.....**

I.	Ievads .....	79
II.	Interesu pārstāvība kā politiskā līdzdalība .....	79
III.	Fraciju un šauru interešu problēma .....	80
IV.	Interesu pārstāvju un valsts institūciju alianses.....	81
V.	Grupu nevienlīdzība.....	83
VI.	Informācijas nozīme.....	85
VII.	Līdzsvarojošie faktori .....	88
VIII.	Kopsavilkums .....	90

### **5. nodaļa**

#### **Interesu pārstāvības ietekme uz politisko procesu Baltijas jūras reģiona valstīs .....**

I.	Ievads .....	92
II.	Interesu pārstāvības un lobēšanas definīcija un tās nepilnības .....	94
III.	Interesu pārstāvības elementi, kas raisa diskusiju par plašāku interešu pārstāvības definīcijas tvērumu .....	96

IV.	Interesešu pārstāvība un politiskais process Zviedrijā un Somijā .....	98
V.	Interesešu pārstāvība un politiskais process Igaunijā, Latvijā un Lietuvā .....	106
VI.	Soļi Baltijas valstu konverģencei Somijas un Zviedrijas virzienā ...	113
VII.	Kopsavilkums .....	115

## 6. nodaļa

<b>Interesešu pārstāvības tiesiskais regulējums Latvijā .....</b>		<b>117</b>
I.	Ievads .....	117
II.	Tiesiskā regulējuma risinājuma meklējumi līdz Interesešu pārstāvības atklātības likuma pieņemšanai .....	118
III.	Interesešu pārstāvības regulējuma aspekti citos tiesību aktos .....	120
IV.	Interesešu pārstāvības atklātības likums – būtiskākie aspekti .....	122
	1. Interesešu pārstāvības jēdziens .....	123
	2. Interesešu pārstāvis un publiskās varas pārstāvis .....	126
	3. Interesešu pārstāvības reģistrs un deklarēšanas sistēma .....	127
V.	Uzdevumi, kas jāpaveic līdz 2025. gada 1. septembrim .....	128
VI.	Kopsavilkums .....	129

## 7. nodaļa

<b>Interesešu pārstāvības nepieciešamība Latvijā kā demokrātiskā tiesiskā valstī .....</b>		<b>130</b>
I.	Ievads .....	130
II.	Demokrātiskas tiesiskas valsts jēdziens .....	130
III.	Latvija kā demokrātiska tiesiska valsts .....	134
IV.	Interesešu pārstāvība kā instruments sabiedrības gribas formulēšanai demokrātiskā tiesiskā valstī .....	138
V.	Kopsavilkums .....	144

## 8. nodaļa

<b>Interesešu pārstāvju darbībā ievērojamie principi Latvijā kā tiesiskā demokrātiskā valstī .....</b>		<b>145</b>
I.	Ievads .....	145
II.	Interesešu pārstāvju darbība tiesiskā demokrātiskā valstī .....	146
III.	Interesešu pārstāvju darbības regulējuma līmeņi .....	148

IV.	Interesešu pārstāvju pienākumi Interesešu pārstāvības atklātības likumā .....	152
V.	Interesešu pārstāvju pārstāvēto interesešu integritāte .....	153
VI.	Pārskatāms un godīgs interesešu pārstāvības process .....	156
VII.	Kopsavilkums .....	158

## 9. nodaļa

### **Likumdošana Latvijā**..... 159

Ievads .....	159	
I.	Likumdevējs..... 160	
II.	Likums .....	161
III.	Likumdošana..... 164	
IV.	Saeimas likumdošanas stadijas .....	165
	1. Likumdošanas iniciatīva..... 169	
	2. Likuma apspriešana un pieņemšana .....	173
	3. Likuma publicēšana (izsludināšana)..... 176	
V.	Kopsavilkums .....	181

## 10. nodaļa

### **Interesešu pārstāvība un laba likumdošana** ..... 182

I.	Ievads .....	182
II.	Laba likumdošana .....	182
	1. Labas likumdošanas prasības .....	183
	2. Labas likumdošanas prasībām pakļautie subjekti .....	186
	3. Kontrole..... 187	
III.	Pozitīva ietekme..... 190	
	1. Likumdošanas iniciatīva..... 190	
	2. Likuma apspriešana..... 192	
	3. Likuma pieņemšana..... 193	
	4. Likuma publicēšana..... 195	
IV.	Negatīvā ietekme .....	198
V.	Kopsavilkums .....	201



**11. nodaļa**

<b>Interesu pārstāvība leģisprudences atziņu gaismā .....</b>	<b>202</b>
I. Ievads .....	202
II. Leģisprudences zinātne .....	203
III. Abstraktas tiesību normas iepretim "normu plūdiem" .....	208
IV. Leģisprudences iespējas "labāku likumu" pieņemšanai .....	212
V. Konstitucionālās tiesas loma leģisprudences attīstībā .....	214
VI. Kopsavilkuma vietā: interešu pārstāvības un leģisprudences saizbe nākamībā .....	218

**12. nodaļa**

<b>Tiesību normu izstrādes materiāli un to nozīme tiesību normu interpretācijā .....</b>	<b>220</b>
Ievads .....	220
I. Tiesību normu iztulkošanas mērķa teorijas .....	221
II. Likumdevēja nodoma izzināšanas aspekti Latvijas tiesiskās sistēmas veidošanās un transformācijas posmos .....	223
1. Starpkaru periods .....	223
2. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas .....	225
III. Ieskats mūsdienu doktrīnā par izstrādes materiālu izmantošanu tiesību normu interpretācijā .....	226
IV. Izstrādes materiālu daudzveidība .....	228
V. Izstrādes materiālu pieejamība un kvalitāte .....	232
VI. Eiropas Savienības Tiesas tendences izstrādes materiālu izmantošanā .....	236
VII. Kopsavilkums .....	237

**13. nodaļa**

<b>Interesu pārstāvība – sabiedrības līdzdalība .....</b>	<b>238</b>
I. Ievads .....	238
II. Sabiedrības līdzdalība demokrātiskā lēmumu pieņemšanas procesā .....	238
III. Interesu pārstāvības atklātības regulējums un sabiedrības intereses .....	241
IV. Likumā regulētās interešu pārstāvības formas un izņēmumi .....	243

V.	Likuma salīdzinājums ar regulējumu citās Eiropas valstīs.....	246
1.	Definētie jēdzieni un regulējums.....	247
2.	Interesu pārstāvības aktivitāšu reģistrācija .....	251
3.	Negotprātības novēršana privātā sektora ietekmē uz lēmumu pieņemšanu.....	252
VI.	Secinājumi .....	253
VII.	Turpmākie uzdevumi Latvijas regulējuma pilnveidē un iedzīvināšanā.....	254
VIII.	Kopsavilkums .....	257

## 14. nodaļa

### Līdzdalības process pašvaldībās interešu

<b>pārstāvības kontekstā</b> .....	258	
I.	Ievads .....	258
II.	Līdzdalības procesa pašvaldībās aktualitātes zinātniskajā literatūrā.....	259
III.	Līdzdalības procesa ietvarstruktūras apkopojums Latvijas pašvaldībās.....	266
IV.	Dažādu risku analīze interešu pārstāvības kontekstā pašvaldībās.....	275
V.	Rekomendācijas interešu pārstāvjiem un publiskās varas pārstāvjiem pašvaldībās Interešu pārstāvības atklātības likuma ievērošanā .....	277
VI.	Kopsavilkums .....	279

## 15. nodaļa

### Interesu pārstāvība Eiropas Savienības

#### tiesību kontekstā un tās ietekme uz

<b>nacionālo tiesību sistēmu</b> .....	280	
I.	Ievads .....	280
II.	Problēmjautājumi saistībā ar EK priekšlikumu ietekmēšanu.....	283
III.	Sinergija starp nacionālām un ES tiesībām.....	287
3.1.	<i>Ex ante</i> posms.....	289
3.2.	<i>Post factum</i> posms.....	293
IV.	Interesu pārstāvju loma un ietekme ES institūcijās <i>ex ante</i> posmā.....	296
V.	Dalībvalstu loma <i>ex ante</i> posmā .....	302
VI.	Kopsavilkums .....	307

## 16. nodaļa

<b>Interesešu pārstāvis interesešu pārstāvības procesā .....</b>	<b>309</b>
I. Ievads .....	309
II. Interesešu pārstāvja definīcija .....	310
III. Interesešu pārstāvju veidi .....	312
IV. Vispārīgs interesešu pārstāvju raksturojums .....	314
V. Interesešu pārstāvības reģistrs .....	317
VI. Interesešu pārstāvja pienākumi .....	319
VII. Interesešu pārstāvim saistošie ētikas standarti.....	321
VIII. Kopsavilkums .....	322

## 17. nodaļa

<b>Interesešu pārstāvības un koruptīvo nodarījumu konceptuālās atšķirības.....</b>	<b>323</b>
I. Ievads .....	323
II. Kriminālbildība par publiskās varas pārstāvja rīcības ietekmēšanu .....	331
III. Kukuļdošana .....	332
IV. Tirgošanās ar ietekmi .....	338
V. Prettiesiskā labuma došana .....	340
VI. Kopsavilkums .....	341

## 18. nodaļa

<b>Interesešu pārstāvība un sociālais dialogs: valsts, darba devēji, arodbiedrības.....</b>	<b>343</b>
Ievads .....	343
I. Sociālā dialoga jēdziens .....	344
II. Sociālā dialoga dalībnieki un tiesiskais regulējums.....	349
1. Valdība .....	350
2. Darba devēji .....	353
3. Arodbiedrības kā sociālā dialoga virzītājas .....	354
III. Sociālā dialoga rezultāts – koplīgums.....	359
IV. Sociālā dialoga modeļi.....	361
V. Noslēgums: priekšlikumi sociālā dialoga pilnveidei Latvijā.....	363

**19. nodaļa**

<b>Interesešu pārstāvības piemēri praksē .....</b>	<b>366</b>
Ievads .....	366
I. Interesešu pārstāvība Latvijā .....	366
1. Kažokādu aizlieguma ideja .....	369
2. Darbības sociālajos tīklos .....	371
3. Sociālā reklāma un māksla .....	372
4. Gājienu, sapulču un piketu rīkošana .....	373
II. Interesešu pārstāvība ES dalībvalstīs .....	375
1. Francija .....	375
2. Vācija .....	378
III. Interesešu pārstāvība ES institūcijās .....	381
IV. Kopsavilkums .....	388
 <b>Izmantotie avoti .....</b>	 <b>390</b>
1. Literatūra .....	391
2. Juridiskās prakses materiāli .....	412
3. Tiesību akti .....	427
4. Citi avoti .....	434
 <b>Pielikums</b>	
Interesešu pārstāvības atklātības likums .....	441

## Ievadvārdi grāmatai

**Sanita Osipova,**

Dr. iur., Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes profesore

Demokrātiska tiesiska valsts, kāda ir arī Latvija, īsteno nācijas pašpārvaldi jeb tautvaldību tiesību normu ietvarā. Demokrātija ir nācijas locekļu kopējs darbs savas valsts uzturēšanā un attīstībā, deleģējot valsts konstitucionālajiem orgāniem un valsts aparātam pienākumus valsti pārvaldīt, pieņemt politiskus lēmumus, taisnīgi izspriest konfliktus un sodīt pārkāpējus, īstentot ikvienas personas tiesības, atgādināt pienākumus utt. Demokrātijā gan pati valsts varas veidošana, gan tās darbība tiek īstenota kā cieņpilna sadarbība un nepārtraukts dialogs starp valsts varas konstitucionālajiem orgāniem un arī pašiem pilsoniskās sabiedrības locekļiem.

Demokrātijā valsts politisko lēmumu pieņemšanai ir jābūt caurspīdīgai, jo lēmumu pieņēmēji to dara ne tikai savā vārdā, bet vispirms sava elektorāta vārdā, kurš viņus ir pilnvarojis pārstāvēt savas intereses. Taču, ievēlot likumdevēju, nācija neatsavina pašnoteikšanos. Arī vēlēšanu starplaikā, kamēr darbojas ievēlētais parlaments, Latvijā – Saeima, pilsoniskā sabiedrība ir tiesīga ietekmēt politiskos procesus un sekmēt savu interešu tiesisko aizsardzību. Būtiska ir ikviena pilsoniskās sabiedrības locekļa iespēja ar savu izvēli, darbību vai domu ietekmēt valsts lēmumus. Tāpēc ar tiesību palīdzību tiek noteikti aizvien jauni instrumenti, kā pilsoniskā sabiedrība var paust savu nostāju un līdzdarboties valsts politisko lēmumu pieņemšanā.

Interesu pārstāvības tiesiskais regulējums ir viens no šādiem instrumentiem, kas sekmē demokrātiskas valsts darbību un politisko lēmumu pieņemšanas procesa caurspīdīgumu. Latvija ir nogājusi ilgu ceļu līdz šim regulējumam. Jau vairākus gadu desmitus tika diskutēts par to, ka lobēšana, kas faktiski reāli notiek, ir tiesiski jāregulē. Šo diskusiju laikā jēdzieni "lobēšana" un "lobijs", kas daudzās pasaules valstīs ir normāls demokrātijas instruments, Latvijā ieguva negatīvu nokrāsu. Lobēšanu saistīja ar koruptīvām darbībām, piemēram, tirgošanos ar ietekmi. Tika uzskatīts, ka "lobēšanas problēmu" Latvijā risina Krimināllikuma normas, kuras noteic sodus par korupciju. Argumenti par to, ka lobēšana, vai vēl plašāk, interešu pārstāvība nav noziedzīga darbība un arī nerobežojas ar noziedzīgu darbību, bet gan ir normāla procedūra demokrātijā,

jo indivīdiem un interešu grupām ir tiesības piedalīties ar ierosinājumiem savas valsts politisko lēmumu pieņemšanā, kā arī normatīvais regulējums sekmētu šo procesu caurspīdīgumu un tiesiskumu, ilgu laiku netika uzklausi. Līdz pēc ilgām debatēm 2022. gada 13. oktobrī tika pieņemts Interesešu pārstāvības atklātības likums. Taču ilgās debātes, kurās šo demokrātijas instrumentu pielīdzināja korupcijai, ir atstājušas mieles sabiedrības apziņā, radot neizpratni par instrumenta būtību.

Interesešu pārstāvības jēdziens Latvijā joprojām ir svešs lielākai daļai sabiedrības, bet jēdziens "lobēšana" publiskajā viedoklī lielākoties ir izskanējis ar negatīvu, gandrīz kriminālu nokrāsu. Taču ir būtiski, lai gan likumdevējs, gan pēc iespējas plašāka pilsoniskās sabiedrības daļa izprastu šo jēdzienu, lai vajadzības gadījumā varētu jauno regulējumu izmantot savu interešu legalizācijai. Izpratne par interešu pārstāvības nozīmi demokrātiskās valsts pastāvēšanā nodrošina to, ka visa sabiedrība līdzdarbojas un izjūt atbildību par valsts pieņemtajiem politiskajiem lēmumiem. Tas ir īpaši svarīgi laikā, kad politologi aizvien biežāk uzsver, ka mēs dzīvojam laikā, kad tiek apdraudētas demokrātiskās vērtības, nācija atsvešinās no valsts varas, ko apliecina zema vēlētāju aktivitāte, valsts vara nerēķinās ar nācijas gribu utt., proti, demokrātijas kā reālas tautvaldības pastāvēšana ir apdraudēta. Papildu iespēja pilsoniskai sabiedrībai piedalīties valsts dzīvē ir "pretlīdzeklis", lai kavētu demokrātijas apdraudējumus valstī. Interesešu pārstāvības atklātības likums, manuprāt, arī ir uzskatāms par vienu no šādiem "pretlīdzekļiem" demokrātijas apdraudējumiem. Taču līdzekļi, lai tie būtu iedarbīgi, ir jāizmanto. Lai izmantotu – ir jāsaprot, kas tas ir un kā to lietot.

Tāpēc ir tapusi grāmata, kā izvērsts komentārs Interesešu pārstāvības atklātības likumam. Grāmatas autori ir dažādu jomu pētnieki un profesionāļi. Grāmatas adresāts vispirms ir pilsoniskā sabiedrība, proti, tie, kuriem jaunais likums sniedz iespēju līdzdarboties politisko lēmumu pieņemšanā. Pilsoniskā sabiedrība ir sarežģīta, jo to veido dažādu profesiju cilvēki, kuriem ir arī dažāda dzīves pieredze un intereses. Tikpat dažāds kā pati pilsoniskā sabiedrība ir arī grāmatas autoru kolektīvs. Autori pārstāv dažādas profesijas, dažādas vecuma grupas, dažādas brīvā laika aktivitātes. Viņi visi pēc iespējas vienkāršā un saprotamā veidā katrs savā nodaļā skaidro interešu pārstāvības jēdzienu, to, kā dažādās jomās darbojas interešu pārstāvība, kāda ir tās nozīme demokrātiskā tiesiskā valstī, likumdošanas procesa gaitu Latvijā un daudzus citus būtiskus jautājumus. Šāda grāmata var kļūt par rokasgrāmatu arī likumdevējam, jo arī Saeimai ir būtiski izprast, kā jauno procedūru, ko nosaka Interesešu pārstāvības atklātības likums, pēc iespējas jēgpilni ieviest dzīvē.

---

Liels paldies sakāms gan zvērinātu advokātu birojam "Eversheds Sutherland Bitāns" par piešķirtajām stipendijām "Mūsdienu izaicinājumi tiesību piemērošanas teorijai un praksei Latvijā", kas ļāva uzsākt izpēti un vēlāk darbu pie grāmatas, gan Viktorijai Soņecai, kuras iniciatīva un uzņēmība nodrošināja šīs grāmatas uzrakstīšanu un izdošanu, gan autoriem, kas atsaucās aicinājumam dalīties zināšanās, kā arī šīs grāmatas izdevējam – Tiesu namu aģentūrai.

**Māris Vainovskis,**

Mg. iur., Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docents

Ikviens sabiedrības dalībnieks ir apveltīts ar kādu interesi. Demokrātiskas sabiedrības ietvarā intereses ir ļauts izpaust un rūpēties par to virzību. Vienlaikus Latvijā valstiskā līmenī interešu pārstāvība nereti ir bijusi gana sarežģīta un ar visai sliktu slavu. Ziņu raidījumos un kuluāros saukta par lobēšanu, dažkārt pat par tirgošanos ar ietekmi. Var novērot, ka šie procesi patiešām ir notikuši, izmantojot tiešus kontaktus un ar apšaubāmiem nolūkiem, tādējādi radot nepareizu izpratni par interešu pārstāvības institūta būtību un izšķirošo nozīmi demokrātiskā sabiedrībā, kuras ietvarā tā ir radīta, lai spēcinātu labu likumdošanas procesu.

Lai noņemtu interešu pārstāvībai noslēpumainības plīvuru un to padarītu caurspīdīgāku, kā arī stiprinātu organizācijas, kas veic atbilstošu un labu likumdošanu stimulējošu interešu pārstāvību, Saeima 2022. gada 13. oktobrī pieņēma Interešu pārstāvības atklātības likumu. Likuma mērķis ir nodrošināt interešu procesa atklātību, veicināt uzticību, kā arī visām personām dot tiesības piedalīties interešu pārstāvības procesā.

Likums definē interešu pārstāvības jēdzienu un tā izpausmes, paredz interešu pārstāvības reģistra izveidi, kā arī pienākumu deklarēt interešu pārstāvības aktivitātes pārstāvības deklarēšanās sistēmā. Jaunais regulējums tostarp uzliek dažādus pienākumus interešu pārstāvjiem un attiecīgus ierobežojumus publiskās varas pārstāvjiem.

Interešu pārstāvības pamatā ir atklātība, skaidra interešu paušana un dažādu viedokļu ievērošana. Pats esmu aktīvi darbojies un arī pašlaik darbojos dažādās interešu pārstāvības organizācijās. No manas pieredzes izriet, ka tādas sektoru un nozaru interešu pārstāvības organizācijas kā Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL), Finanšu nozares asociācija, Lielbritānijas un ASV Tirdzniecības kameras Latvijā un citas organizācijas ievēro augstus standartus savā interešu pārstāvības organizēšanas procesā.

Labi interešu pārstāvības standarti ietver pilnu biedru sarakstu atklāšanu organizācijas mājaslapā, procesu, kādā organizācijas iekšienē tiek virzītas idejas, piemēram, caur darba grupām, komisijām, lai aptvertu iespējami plašu biedru viedokļu spektru. Kad tiek sagatavota pozīcija vai ieteikumi likumdošanas procesam vai konkrētām likumdošanas iniciatīvām, to būtiskos gadījumos un stratēģiskos virzienos apstiprina organizācijas biedru kopsapulce



vai padome. Pēc šādas apstiprināšanas ieteikumi tiek oficiāli iesniegti publiskās varas pārstāvjiem un publicēti organizācijas mājaslapā. Tas savukārt ļauj publiskās varas pārstāvjiem interešu pārstāvības pusi iesaistīt oficiālās un dokumentētās diskusijās, lai sasniegtu iespējami labāko risinājumu sabiedrībai un valstij kopumā.

Lai turpinātu iesākto interešu pārstāvības procesa organizēšanu, autoru kolektīvs ir sagatavojis šo grāmata. Grāmata savā ziņā ir Interesu pārstāvības atklātības likuma izvērstis komentārs, vienlaikus sniedzot daudz plašāku ieskatu interešu pārstāvības institūtā. Grāmata piedāvā dziļu izpēti par interešu pārstāvību demokrātiskā tiesiskā valstī, koncentrējoties uz Latviju un Eiropas Savienību. Grāmatas autoru kolektīvs ir veiksmīgi apvienojis akadēmisku pētījumu ar lasītājam viegli saprotamu valodu, tādējādi padarot šo grāmata pieejamu plašam lasītāju lokam.

Grāmatā ir ietverta būtiska informācija ne tikai interešu un publiskās varas pārstāvjiem, bet arī ikvienam interesentam, sabiedrības loceklim, lai gūtu dziļu izpratni par standartiem un demokrātiskai sabiedrībai atbilstošu interešu pārstāvību. Tas nākotnē varētu veicināt lielāku sabiedrības iesaisti politiskajos procesos, tādējādi ilgtermiņā uzlabojot likumdošanas procesa kvalitāti un sabiedrības labklājību. Vienlaikus tas mazinās atsevišķu personu ietekmi uz likumdošanas procesu ar nolūku gādāt par savām, nevis visas sabiedrības interesēm.

Par grāmatas tapšanu vēlos izteikt pateicību visam autoru kolektīvām, kā arī zinātniskajiem redaktoriem Dr. iur. prof. Sanitai Osipovai un senatoram Dr. iur. Jānim Plepam. Īpašs paldies zvērinātu advokātu biroja "Eversheds Sutherland Bitāns" stipendiātei Viktorijai Soņecai par neatlaidīgo darbu, lai grāmata nonāktu jūsu rokās.

## Pateicības vārdi

Vēlos pateikties visiem autoriem un zinātniskajiem redaktoriem (Dr. iur. prof. S. Osipovai un Dr. iur. J. Plepam), kā arī izdevējam – Tiesu namu aģentūrai par atbalstu šīs grāmatas tapšanā.

Grāmatas pirmsākumi meklējami pētījumā "Lobēšanas regulējuma nepieciešamība Latvijā kā demokrātiskā tiesiskā valstī", kurš tika uzsākts, pateicoties zvērinātu advokātu biroja "Eversheds Sutherland Bitāns" piešķirtajai stipendijai "Mūsdienu izaicinājumi tiesību piemērošanas teorijai un praksei Latvijā". Tieši šis pētījums ir pirmais solis idejai par grāmatu.

Katra grāmatas nodaļa atklāj interešu pārstāvību, raugoties no visdažādākajiem skatpunktiem. Tā aplūko plašu jautājumu loku, skaidrojot interešu pārstāvības būtību un starpdisciplināritāti. Šī grāmata iecerēta kā skaidrojums par interešu pārstāvību, atklājot tās dažādās šķautnes un ņemot vērā, ka interešu pārstāvība ir demokrātiskas tiesiskas valsts sastāvdaļa. Tādēļ ir vietā gan diskusija par šo jautājumu, gan arī īstajā laikā iznākusī grāmata par svarīgo interešu pārstāvības tēmu.

Liels paldies visiem, kuri veltījuši savu laiku un ieguldījuši darbu! Tikai pateicoties jums, lasītājam ir radusies iespēja iegūt vispusīgu informāciju un dziļāku izpratni par grāmatā aplūkoto lobēšanas tēmu. Tāpat pateicos iepriekš minētās stipendijas mecenātam M. Vainovskim un Latvijas Universitātes fondam par atbalstu attiecīgā jautājuma izpētes nodrošināšanā sākotnējā pētījuma ietvaros.

**Viktorija Soņeca,**  
LL. M., Dr. iur. cand.